

หยังทราบได้ เช่นเมื่อกิเลสสวะ เป็นต้นว่าความโกรธ ความพยาบาทมุ่งร้าย เกิดขึ้นในขณะใด ขณะนั้นจะรู้สึกว่าจะไม่มีความสุขสำราญเลย มีแต่ความกลัดกลุ้มเดือดร้อนภายใน หากจะนำใจอันประกอบด้วยกิเลสเช่นนั้น มาเทียบกับใจปกติ ซึ่งหากิเลสมิได้ ย่อมจะรู้สึกสุขทุกข์ ร้อนเย็นต่างกันไกลกันไม่ใช่เล็กน้อย. กิเลสนี้เมื่อพอกพูนทวีมากขึ้นเพียงใด ก็ยิ่งแผดเผาใจของบุคคลให้

นั้น ก็คือปีกหางร่วงหลุดไปตามกัน บางคราวถึงแก่เป็นอันครายแก่ชีวิตก็มี อุปมาเรื่องนี้ฉันใด ไฟคือกิเลสและกองทุกข์ ย่อมสามารถทำผู้ทรมานปัญญาให้นิยมตาม และกลับแผดเผาให้เดือดร้อนฉนั้น. สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพิจารณาเห็นโทษของกิเลส ว่าเป็นเหตุทำให้เดือดร้อน จึงทรงบัญญัติชื่อว่าไฟแต่ละประการๆ มาในที่หลายสถาน ดังในอาทิตตปริยายสูตรนี้เป็นต้น ดัง

ภิกษุเหล่าปุราณชฎิล ๑,๐๐๐ องค์. พ้นจากอาสวะทั้งหลาย ไม่ถื้อมันด้วยอุปาทาน ด้วยประการฉะนี้.

เดือดร้อนมากขึ้นเพียงนั้น ไฟชนิดนี้เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะสามารถทำผู้ถูกเผาไม่ใหู้ตัวหรือรู้สึกบ้างก็ไม่สู้จะชัดเจน บางคราวข้าทำผู้ถูกแผดเผาให้กลายเป็นความดีความงามไปด้วยก็มี เช่นบางคนเห็นไฟคือความโกรธว่า เป็นเหตุทำให้เป็นผู้มีอำนาจวาสนา มีคนยำเกรงไม่หมิ่นแคลนเช่นนี้เป็นต้น ซึ่งความจริงล้วนทำใจของบุคคลผู้มีความโกรธให้เร่าร้อนไม่น้อยทีเดียว ทั้งผู้ถูกโกรธก็

แสดงมาแล้วโดยนัยนหลัง การพิจารณาเห็นซึ่งสิ่งทั้งปวง มีอายตนะภายในเป็นต้น โดยความเป็นของร้อน เพราะอำนาจกิเลสและกองทุกข์ดังพรรณนามา ย่อมเป็นปฏิปทาทำให้เกิดผลโดยสมควรแก่ภูมิแห่งความรู้ที่เป็นชั้นต่ำและเบื้องสูง เพราะฉะนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า จึงตรัสบรรยายไว้ในท้ายพระสูตรนี้ว่า เอวํ ปสฺสํ ภิกฺขเว สุคฺวา อริยสวโก เป็นต้น ความว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย

พลอยเดือดร้อนด้วยอีกฝ่ายหนึ่ง ส่วนอำนาจวาสนาซึ่งหากจะมีได้เพราะไฟคือโทสะเช่นนั้น ก็เป็นอำนาจที่เดือดร้อนไม่ยั่งยืน บัณฑิตทั้งหลายไม่สรรเสริญ. ไฟคือกิเลสชนิดนี้ ถ้าผู้ใช้ปัญญาพิจารณาให้ตระหนักแน่ อาจเห็นปรวนแปรจากความจริง, กล่าวคือ เห็นว่าเป็นเหตุแห่งสุข ประดุจดัวแมลงเม่าซึ่งน่าจะเห็นไฟว่าเป็นของดีของงาม แล้วบินเข้าหา ผลที่จะได้รับจากความเข้าใจผิด

อริยสาวกผู้ได้สดับแล้ว เมื่อเห็นจริงโดยนัยนี้ ย่อมมีความเบื่อหน่ายในสิ่งที่ร้อนเหล่านั้น ปราศจากความรักใคร่ จิตก็พ้นจากความยึดมั่นถื้อมัน และทราบชัดความเป็นไปของตนเองได้ว่า ชาติความเกิดสิ้นแล้ว พรหมจรรย์ได้ไต่อยู่จบแล้ว กิจที่จำต้องทำได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นอีกเพื่อความเป็นอย่างนี้มีได้มี **อิทมโวจ** ภควา สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสพระธรรมเทศานี้จบลงแล้ว จิตของ